

УДК 314.054.62

Остапа О. М.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ЧИСЕЛЬНІСТЬ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН, ЩО ПРИБУВАЄ В УКРАЇНУ, З РОКУ В РІК ЗРОСТАЄ

У статті розглянуто міграційні процеси імміграційного характеру; зростаючу кількість іноземців, що прибувають до України та стають її жителями. Наведено зміни, що відбулися у чисельності прибулих осіб до областей Західної України за 2008-2012 рр.

Ключові слова: міграція, еміграція, імміграція, іноземні громадяни, Західна Україна.

Постановка проблеми. Останнім часом проблема імміграційного характеру для України та особливості її розгортання все частіше стають центром дискусій. Кількість офіційно працевлаштованих іноземних мігрантів в Україні через складність процедури мізерна і становить, за даними Держцентру зайнятості, лише 7, 3 тисячі людей. За підрахунками Сергія Олійника, голови Всеукраїнської профспілки працівників-мігрантів, кількість проживаючих в Україні іноземців – 2, 5 млн. осіб. А за даними ООН, Україна за кількістю іммігрантів знаходить на четвертому місці після США, Росії та Німеччини, де перебуває 6, 7 млн. іммігрантів. Збільшення кількості іммігрантів несе за собою ряд проблем та загроз для України – від недоотримання бюджетом податків від неврахованої та незареєстрованої робочої сили до зростання злочинності та конфліктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми міграційного характеру висвітлювалися у багатьох працях вітчизняних та зарубіжних науковців. Проте останнім часом особливої гостроти набуває імміграційна ситуація в Україні та її наслідки. Вагомий внесок у дослідженні цієї проблематики зробили: Е. Лібанова, А. Гайдучий, О. Хорма, О. Малиновська, Ю. Макогон, А. Румяцев, А. Поручник, А. Філіпенко та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Відповідно до проведеного аналізу чисельності прибулих осіб до Західної України в результаті міжнародної міграції за останні п'ять років, можна стверджувати про зростаючу кількість іноземних громадян в західній частині України. Кількість іноземних мігрантів особливо почала зростати після Світової фінансово-економічної кризи 2008-2009 рр. Збільшення кількості іноземців на території нашого краю відбувається не тільки законно, але й різними нелегальними способами, що призводить до цілого ряду проблем економічного та соціального характеру. Саме тому, зворотня міграція (імміграція) для України є новою стороною міграційного руху, яка останнім часом себе все більше проявляє в силу зростання своїх масштабів та потребує належного дослідження та контролю.

Мета статті. Провести аналіз чисельності прибулих осіб та показати в якій імміграційній ситуації зараз знаходиться західна частина України та Україна загалом. Вказати на важливість даної проблеми та необхідність її вирішення для майбутнього нашої держави.

Виклад основного матеріалу. Починаючи з 2005 року в Україні спостерігається стабільна тенденція перевищення припливу мігрантів над кількістю охочих залишити країну [1]. Слово «охочих» тут не зовсім вірно підібране тому, що охочих мігрувати з України набагато більше, ніж насправді мігруючих через низку причин.

За даними Інституту демографії, в 2010 році в Україні зареєструвалося 30810 осіб, виїхало –

14677. Однак, ці дані можуть свідчити не тільки про те, що українці почали менше мігрувати, а й те, що така ситуація створюється свідомо з боку органів державної влади. Та й насправді інформація щодо будь-яких міграційних рухів є далекою від істинної правди, а цифри – значно заниженіми.

Громадянам України з різних причин відмовляють у виїзді з країни, так як в більшості випадків така міграція є спланованою еміграцією, особливо для тих людей, які розчарувалися на батьківщині. Проте, попри заборону офіційного виїзду визрівають нові шляхи нелегальної або напівлегальної міграції, і така міграція має як еміграційний так імміграційний характер.

За даними ООН, сьогодні Україна перебуває на четвертому місці за кількістю іммігрантів після США, Росії та Німеччини. Зараз в Україні, за оцінками ООН, перебуває 6,7 млн. іммігрантів, в тому числі нелегальних. За останні десять років потік іммігрантів зріс майже в 20 разів [2].

В Україні більшає кількість іммігрантів – переважно за рахунок вихідців з Росії. Зростання майже вдвічі більше в порівнянні з 2008 роком. Збільшення іммігрантів відбувається на фоні міграції українців, які їдуть на заробітки до сусідніх країн та загального скорочення чисельності населення України. Торік на постійне місце проживання до України приїхало 64796 осіб, з них майже 20 тис. з Російської Федерації. Такі дані оприлюднила Державна служба статистики. Для порівняння, з Туреччини приїхало 3014 осіб, з В'єтнаму – 2522, а зі Сполучених Штатів – 1055 осіб [3].

За офіційними даними статистики в 2012 році на територію України прибуло 76361 особа, що на 44677 осіб більше, ніж у 2011 році, вже не говорячи про чисельність нелегальних мігрантів, число яких достименно порахувати не може ніхто. Загалом, приріст зовнішньої міграції у 2012 році склав 61844 особи, що становить 0, 14 % від чисельності населення України станом на 1 грудня 2012 року [4].

Серед країн-«відправників» легальних іммігрантів в Україну беззастережно лідирують колишні республіки СРСР. Попереду, зрозуміло, Росія з 13920 іммігрантами, на другому місці Молдова – 3728, на третьому Узбекистан – 1911. Популярність нашої країни у вихідців із цієї середньоазіатської республіки, на думку фахівців, можна пояснити триваючою репатріацією кримських татар. Далі йдуть Білорусь (1098), Грузія (1092), Вірменія (1075) і Азербайджан (1009). Серед країн далекого зарубіжжя лідирує Ізраїль (833 прибулих), США (727), Чехія (699), Німеччина (453) і Туреччина (386) [1].

Проблема біженців і мігрантів є особливо актуальною для Західної України, яка межує з багатьма країнами. Досить часто телебачення та ЗМІ інформують про викриття за закриття каналів не-

легальної міграції саме на західній частині України. Відповідно до цього можна зробити висновок, що найбільший міграційний коридор в Україні проходить саме через області Західної України.

За останні п'ять років чисельність населення Західної України за рахунок міжнародної міграції збільшилася на 23029 осіб, що становить 0, 22 % від загальної чисельності населення Західної України. Тобто, протягом 2008-2012 років населення Західної України зросло на 0, 22% за рахунок прибулих мігрантів (табл. 1).

Таблиця 1
Чисельність населення Західної України станом на 1 грудня 2012 року

	Все населення
Західна Україна, області:	10673433
Івано-Франківська	1381220
Тернопільська	1077691
Львівська	2541128
Чернівецька	907133
Рівненська	1156964
Волинська	1040083
Хмельницька	1314818
Закарпатська	1254396

Джерело: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Найменша чисельність мігрантів на територію Західної України прибуло у 2010 році – 3594 особи. У 2011 році чисельність прибулих осіб значно не зросла – 4003 особи, але вже у 2012 році ця цифра зросла більш як у двічі – 8011 осіб. На основі даних наведених у таблиці 2 видно, що за останні п'ять років найбільша кількість мігрантів прибувала до Львівської (4673 особи), Івано-Франківської (4056 осіб), Чернівецької (3944 особи) та Хмельницької (3044 особи) областей. Найменша кількість мігрантів за останні п'ять років прибула до Закарпатської області – 1462 особи та Тернопільської області – 1865 осіб (табл. 2).

Таблиця 2
Чисельність прибулих осіб до Західної України в результаті міжнародної міграції протягом 2008-2012 рр.

Рік	2008	2009	2010	2011	2012
Західна Україна, області:	3 856	3 615	3 594	4003	8011
Івано-Франківська	519	522	567	664	1784
Тернопільська	331	336	409	374	415
Львівська	549	529	516	601	2478
Чернівецька	548	614	596	644	1542
Рівненська	388	313	196	221	295
Волинська	590	470	479	485	598
Хмельницька	636	580	529	724	575
Закарпатська	295	251	302	290	324

Джерело: складено та розраховано за даними статистички <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Протягом 2012 року найбільш активною по Західній Україні серед мігрантів була зафіксована Львівська область, куди прибуло 2478 осіб. Трохи менше мігрантів прибуло до Івано-Франківської (1784 особи) та Чернівецької областей (1542 особи). Найменше число мігрантів у 2012 році прибуло до Рівненської обл. – 295 осіб.

Такі особливості збільшення чисельності населення Західної України можуть бути зумовлені як

історичними так і економічними аспектами.

Значна частина населення повертається на Україну через певний зв'язок із нею. Це можуть бути корінні українці, які тривалий час жили та працювали за кордоном і тільки в похилому віці вирішили повернутися на батьківщину. У сумарній кількості прибулих мігрантів значна частка може складати і тих, хто в пошуках кращої долі в інших країнах, не виправдавши омріяних бажань і не прижившись там, теж через деякий час повернувся на Україну.

Не варто забувати і про те, що виходячи на національний ринок іноземні компанії та організації можуть залучати своїх працівників до співпраці з Україною, які залишаються деякий час проживати чи навіть і переїжджають жити до України, що також впливає на зміни у складі та чисельності населення Західної України та України загалом.

З кожним роком кількість іноземців, які бажають оселитися в Україні, зокрема на Тернопільщині, збільшується. Сьогодні в області постійно проживає трохи більше ніж півтори тисячі іноземців та осіб без громадянства. Дозвіл на імміграцію вони отримали з різних причин. Хтось набув громадянства, бо має українське коріння і зміг його підтвердити. Дехто з іноземців знайшов тут свою долю і одружився з місцевими. Комуś був наданий статус біженців чи притулок, але таких меншість.

Чимало в цьому краї й студентів з-за кордону. Нині в місцевих вишах навчається майже півтори тисячі чужоземців, які отримали посвідки на тимчасове проживання в нашій державі. Більшість з приїжджених здобувають фах в медичному університеті, близько чотирьох сотень юнаків та дівчат зі всіх куточків світу є студентами інших вузів Тернопільського краю. Найбільшою популярністю освіта по-тернопільськи користується серед громадян Нігерії (326), Іраку (263) та Гани (73) [5].

Як відомо, Україна є поліетнічною державою, де проживають представники 130 національностей та народностей. Разом із тим, за даними МВС, тільки сьогодні в Україні нараховується близько 48 тис. іноземних студентів, які прибули сюди з метою навчання. При цьому, як свідчить головний консультант відділу політичних стратегій Національного інституту стратегічних досліджень Л. Мазука, майже 70% студентів є громадянами країн, що вважаються традиційними постачальниками нелегальних мігрантів (В'єтнам, Індія, Ірак, Іран, Йорданія, Нігерія, Пакистан, Палестина, Сирія) [6, с. 228].

Протягом останніх десяти років в Чернівцях (що неодноразово визнавали одним з найкомфортніших міст України, в тому числі і за показником міжетнічної толерантності) фіксують стабільне збільшення кількості населення – від 240 тис. осіб у 2002 році до майже 259-ти у 2012-му.

Кількість мешканців області не так динамічно, але також стабільно зростає: у 2008-му офіційно на території краю було зареєстровано 904 тис. буковинців, минулоріч цей показник склав трохи більше 907 тис. осіб. Протягом останнього року населення області збільшилось за рахунок природного та міграційного приросту на 453 та 1416 осіб відповідно.

За даними Управління Державної міграційної служби України в Чернівецькій області, в регіоні у 2012 році було зареєстровано 406 іммігрантів. Для порівняння, 2008-го тут налічувалося 172 іноземця, які офіційно зареєстрували постійне проживання в Україні.

Загалом, офіційно на обліку в міграційній службі Буковини станом на 1 лютого 2013 року перебуває 4553 іноземця. З них постійно проживає 3380 осіб. 839 студентів навчаються у буковинських вишах, 24 особи працюють на підприємствах області відповідно до дозволу на працевлаштування, виданого обласним Центром зайнятості. Крім того, на території краю здійснюють релігійну діяльність 23 закордонних місіонери, 32 особи перебувають у службових справах, 171 – за приватними запрошеннями, 84 іноземця прибули на Буковину з метою возз'єднання сім'ї [7].

У Львівській області станом на квітень 2013 року на обліку перебувають 6,7 тисяч іноземців, з яких 4, 2 тисячі проживають постійно. Понад 2,6 тисячі іноземців перебувають в області тимчасово, з яких понад 1,5 тис. – студенти, які приїхали на навчання у львівських вишах. Основними причинами, через які іноземці залишаються в Україні, крім студентів – возз'єднання родин, ведення бізнесу та релігійна діяльність [8].

Значна частина іноземців, що транзитом мігрують через Україну в інші країни ЄС та з різних причин не можуть перетнути кордон, змушені переховуватися на Закарпатті. За таких обставин, певна частина нелегалів залишається проживати на Закарпатті.

У 2012 році 1, 500 тисячі мігрантів були затримані на кордоні України та країн ЄС. Ще 700 осіб були повернуті в Україну з ЄС відповідно до договору про реадмісію, який дозволяє європейцям надсилати мігрантів в Україну, якщо є докази, що вони звідси прибули [9].

Так, в 2011 році близько 108 шукачів статусу біженця подали заяву про визнання їх біженцями і 77 осіб було розміщено в пункті тимчасового розміщення біженців у Закарпатській області [10].

На обліку Управління Державної міграційної служби в Закарпатській області перебуває 231 іноземець, документований посвідкою на тимчасове проживання. Більшість із цих іноземних громадян знаходиться на території Закарпаття у зв'язку з працевлаштуванням на підприємствах краю та роботою у релігійних організаціях. А постійно в краї проживають 1705 іноземців [11].

За офіційними даними, 2144 іноземця постійно проживає у Рівненській області. Сприятливими стали не лише умови проживання у цьому регіоні, про що зазначають самі іноземці, а й зміна законодавства, що дозволяє при наявності певних підстав подавати до розгляду документи на видачу посвідки на тимчасове проживання. Так, з початку року посвідками на тимчасове проживання документовано 199 іноземців. З них у зв'язку з одруженням – 22, працевлаштуванням – 177.

Проведений моніторинг працівниками УДМС України в Рівненській області показує, що серед іноземців, які прибули на проживання в Рівнен-

ську область 61,8% становлять громадяни Російської Федерації, 8,5% – громадяни Республіки Білорусь, 3,2% – Республіки Молдова, 2,1% – Республіки Польща. При цьому, як свідчать статистичні дані, більшість імігрантів – особи, в яких один із подружжя є громадянин України – 65,6%, вихідці з України становлять – 33,6%. Активно почали імігрувати в Україну громадяни Західної Європи. Є іноземці-резиденти з таких країн, як: Перу, Бразилія, Нігерія, Ефіопія, Марокко, Туніс [12].

Серед іноземців в Івано-Франківській області переважають громадяни з Росії, Білорусії, Молдови. Як правило, вони мають родинні зв'язки або самі є уродженцями Прикарпаття. Як відомо, згідно з законом України «Про іміграцію», іноземці, які самі або їхні найближчі родичі народилися в Україні, мають право на постійне проживання в Україні, тож люди використовують таку можливість [13]. Також прижилися на Івано-Франківщині окремі вихідці з Іраку, Пакистану, Індії, Афганістану, Буркіна-Фасо, переважно з числа студентів, які прибули до нас навчатися й тут обзавелися родинними зв'язками.

У Івано-Франківській області постійно проживає 2662 іноземців, у навчальних закладах навчається 786 іноземних студентів з 44-х країн світу, легально працює 68 іноземців у 31 організації. Але це, так би мовити, тільки видима вершина айсберга, яким є міграція. В 2012 році на території Івано-Франківщини було виявлено 150 нелегальних мігрантів, до судів подано 24 позови щодо примусового їх видворення з України й відправлено в примусовому порядку на батьківщину 23 нелегалів. Також за допущені правопорушення чи відсутність запрошення від прикарпатців скорочено термін перебування 70 іноземців [14].

При слові «міграція» в уяві негайно виникають натовпи нещасних українців, які є обложниками сусідніх країн в пошуках кращого життя. Горезвісний «витік мізків», руйнування сімей, зниження здоров'я українців внаслідок підвищеної інтенсивності праці за кордоном – це лише мала частина негативу, який несе масова еміграція. У стереотипні уявлення про українську міграцію не вписується зворотний напрямок, а між тим це існує і сказати, який з цих напрямків становить більшу загрозу не так просто.

Висновки і пропозиції. Західна частина України є однією із найактивніших територій нашої країни, де відбуваються міграційні процеси іміграційного характеру при своїй близькості до кордонів інших країн. Зростаюча кількість іноземців, які прибувають, має неоднозначний вплив для майбутнього України. А тому вимагає особливого контролю з боку відповідних органів державної влади та регулювання при своїй необхідності.

Список літератури:

1. За останні 5 років до України переселилися майже 31 тисяча іноземців, емігрували 14,7 тисячі українців [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.expres.ua/digest/2011/06/25/47086>.
2. Іміграція в Україну [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://blog.i.ua/community/662/1152519/>
3. Українців меншає, іноземців більшає в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrainian.voanews.com/content/immigration-to-ua-2012-03-01-141044013/919432.html>.
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Що роблять у Тернополі 1500 тисячі іноземців? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tgn.in.ua/novyny/podii/77801-shcho-robljat-u-ternopoli-1500-tysiachi-inozemtsiv>.
6. Гамалій О. Л. Сучасний стан злочинності та адміністративної толерантності за участю іноземців в Україні та деякі проблеми адміністративно-правової протидії їм / О. Л. Гамалій // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ – 2012. – Вип. № 4. – С. 228-235.

7. У Чернівецькій області кількість іноземців щороку збільшується [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lv.dmsu.gov.ua/novyny/u-rehionakh/1069-u-chenivetskii-oblasti-kilkist-inozemtsiv-shchoroku-zbilshuietsia>.
8. На Львівщині проживає майже 7 тисяч іноземців [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://portal.lviv.ua/news/2013/04/24/151944.html>.
9. Мігранти, що застрягли між країнами, живуть на Закарпатті [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakarpattya.net.ua/News/79530-Mihranty-shcho-zastriahly-mizh-krainamy-zhyvut-na-Zakarpatti>.
10. Торік на Закарпатті 108 іноземців попросили визнати їх біженцями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zaholovok.com.ua/torik-na-zakarpatti-108-inozemtsiv-poprosili-viznati-jikh-bizhentsyami>.
11. На Закарпатті постійно офіційно живуть понад 1700 іноземців [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://viza.uz.ua/news/9616>.
12. Як впливають іноземці на приріст населення Рівненщини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://migraciya.com.ua/news/the-state-migration-service-of-ukraine/491-jak-vplivajut-nozem-na--prirst-naselelnja-rvnenshhini/>.
13. Закон України «Про імміграцію» № 5459-VI від 16.10.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2491-14>.
14. Торік примусово з території Івано-Франківщини було видворено 23 іноземців-нелегалів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://vezha.org/suspilstvo/n_13980/torik-prymusovo_z_terytoriyi-ivanofrankivshchyny_bulo-vidvoreno_23_inozemtsivnelegaliv.html.

Остапа О. М.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ЧИСЛЕННОСТЬ ИНОСТРАННЫХ ГРАЖДАН, ПРИБЫВАЮЩИХ В УКРАИНУ, ИЗ ГОДА В ГОД РАСТЕТ

Резюме

В статье рассмотрены миграционные процессы иммиграционного характера; растущее число иностранцев, прибывающих в Украину и становящихся ее жителями. Приведены изменения, которые произошли в численности прибывших лиц в области Западной Украины за 2008-2012 гг.

Ключевые слова: миграция, эмиграция, иммиграция, иностранные граждане, Западная Украина.

Ostapa O. M.

Vasyl Stefanyk Prekarpathian National University

THE NUMBER OF ARRIVING FOREIGNERS TO UKRAINE IS INCREASING WITH EACH YEAR

Summary

In the article it is considered the migration process of immigration character; growing number of foreigners coming to Ukraine and becoming its inhabitants. It is shown the changes in the number of people who came to the Western Ukraine areas during 2008-2012 years.

Key words: migration, emigration, immigration, foreign nationals, Western Ukraine.